

Jornades de Foment de la Investigació

**INFLUÈNCIA DE
LA CIÈNCIA I LA
TECNOLOGIA EN
LES TRADICIONS
FESTERES DE
CASTELLÓ**

Autor

Joan Josep TRILLES

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ:	3
FESTA I CULTURA. CIÈNCIA, TECNOLOGIA I SOCIETAT	3
LA FESTA COM A PATRIMONI VIU	4
RENOVACIÓ DE LA FIRA I FESTES DE LA MAGDALENA DE CASTELLÓ, ANY 1945.....	5
Temps de postguerra	5
Amants de les tradicions	6
Sentit de canvi	6
LES FESTES AL SEGLE XXI:	7
Festes de carrer:	7
Festes de la Magdalena, festes d'interès turístic nacional	8
- Gaiates	9
- Colles	10
- Junta de Festes	11
INFLUÈNCIA DE LA CIÈNCIA I TECNOLOGIA	11
CONCLUSIÓ	12
GLOSSARI	12
BIBLIOGRAFIA	13
PÀGINES WEB CONSULTADES	14

INTRODUCCIÓ

Quan vaig decidir fer aquest treball d'investigació dins de l'assignatura **K-22 Educació en Ciència i Tecnologia**, vaig pensar que podria aplicar-ho a un dels mons on en l'actualitat¹ desenvolupe la meua tasca, el món de la festa.

Vull fer una reflexió del que han estat les festes de Castelló de la Plana, concretament, les festes de la Magdalena², des de la seua nova concepció l'any 1945, fins a hores d'ara. Intentaré des de la ciència i la tecnologia esbrinar els canvis que ha sofert la festa i fins a quin punt han estat deguts a les noves tecnologies.

FESTA I CULTURA. CIÈNCIA, TECNOLOGIA I SOCIETAT

Si anem a buscar què ens diu el diccionari de la paraula festa, trobem, *Solemnitat amb què hom commemora un esdeveniment important del passat o subratlla la transcendència d'una escaïença actual. A part, generalment, del fet de no treballar, la festa comporta estructuralment tres elements: un esdeveniment —present o commemorat—, una reunió expressament convocada i unes accions típiques que constitueixen la festa en la seva manifestació més pròpia.*

Així doncs, festa és una paraula que ha multiplicat enormement les seues accepcions. Podem parlar de la festa Major, de la Magdalena; de la festa de Nadal i Reis; de la festa de Carnestoltes al Grau; de la Mare de Déu del Lledó; de la festa de Santa Cecília, patrona de la música; de la festa de Sant Cristòfor, patró de Castelló; festes de carrer³, les de Sant Blai, Santa Bàrbara, del Raval de Sant Fèlix, ...; la festa de Tots Sants; de la festa dels Esports; ...

Com podem comprovar, la festa està fortament relacionada amb la cultura, doncs sabem que la cultura *és un conjunt de tradicions (literàries, historicosocials i científiques) i de formes de vida (materials i espirituals) d'un poble, d'una societat o de tota la humanitat.* La festa és tradició, aleshores és cultura, ambdós mots van units de la mà, un sense l'altre no té cap sentit.

Tots dos conceptes estan ben lligats i han de ser estudiats dins del context social on pertanyen i es manifesten.

El mateix passa amb els termes, ciència, tecnologia i societat. Com a ciència entenem *un conjunt de coneixements i l'activitat destinada a assolir-los, que es caracteritzen, formalment, per la intersubjectivitat, i, pràcticament, per la capacitat de fer previsions exactes sobre una part de la realitat. La ciència, com tota activitat humana, és una resposta de l'home als problemes que la natura li planteja a l'hora de satisfer*

1.- En l'actualitat sóc president de la Federació Colles de Castelló (2008).

2.- Moros de l'Alqueria al Pregó de les Festes de la Magdalena, 2007.

3.- En l'actualitat fins a 22 festes de carrer a la nostra ciutat.

les seves necessitats. Tecnologia serà una ciència que tracta de les arts industrials. La tecnologia és una disciplina relativament moderna, d'ençà la Revolució Industrial, i utilitza els mètodes de la ciència i els de l'enginyeria. I per societat trobem que és una Reunió permanent, basada en una relació estable, dels membres que integren el més ampli grup social.

Llavors, ciència, tecnologia i societat estan estretament lligades. Un dels tòpics en el debat actual sobre la ciència i la tecnologia consisteix a determinar que tant han servit per a configurar les societats modernes com per transformar les tradicionals. Els progressos científics, com també tecnològics, han modificat radicalment la relació de l'home amb la naturalesa i la interacció entre els éssers vius. Avui dia la ciència i la tecnologia calen als nivells més alts en la societat actual.

La ciència i la tecnologia no es poden estudiar fora del context social en el qual es manifesten. Entre la ciència i la tecnologia existeix un clar estat de simbiosi; en altres paraules, conviuen en benefici mutu. Encara que l'efecte d'ambdues actuant conjuntament és infinitament superior a la suma dels efectes de cadascuna actuant per separat.

LA FESTA COM A PATRIMONI⁴ VIU

La festa té com a accepció àmplia un enorme i creixent sentit lúdic, que és el que la gran majoria de persones coneixen i practiquen. Però la festa també continua mantenint un vessant patrimonial que ens mou.

Per tant, podem dir que la festa és un patrimoni viu, considerat com a bé cultural i simbòlic, que mereix ser preservat, conservat, protegit i admirat, sense perdre òbviament el seu caire lúdic.

En aquest sentit, el festiu es diferencia d'altres aspectes patrimonials precisament pel fet de ser canviant, evolutiu, emmotllable per les mans i les idees de cada estrat generacional, de cada individu, i perquè sense les persones que, en cada context social, la fan possible, la festa no existiria.

El patrimoni festiu no es pot tancar, no es pot deixar en un museu, deixa de tenir sentit si les persones no el renoven constantment, la ciència i la tecnologia ens poden ajudar.

Aquest aspecte, doncs, és clau per separar la festa patrimonial i tradicional de l'esticament lúdica.

La festa com a patrimoni ha estat heretada dels avantpassats. Alhora, també com a patrimoni cultural, és un concepte revisable que, d'acord amb cada moment històric i, segons un consens generalitzat entre els estudiosos o entre la població, pot ser ampliat.

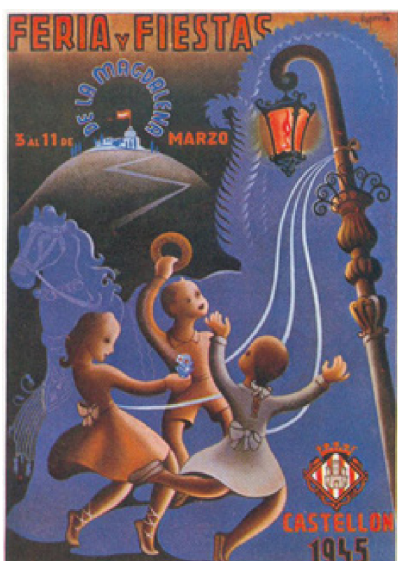

4.- Carro engalanat a la Romeria de la Magdalena, 1952.

La festa que ens han llegat els nostres avantpassats és fruit de la idea que la modernitat i el ritu no solament no són incompatibles sinó que han caminat, intrínsecament units, al llarg de la història.

Hem de saber utilitzar les noves tecnologies per a que la festa no es quede adormida, ja que ha de saber adaptar-se a totes les noves tendències que apreciem en el nostre context social. La festa ha d'anar de la mà de totes les innovacions, sense deixar de ser ben viva.

RENOVACIÓ DE LA FIRA I FESTES DE LA MAGDALENA DE CASTELLÓ, ANY 1945

Com deia José Sánchez Adell en la *Crónica de la Magdalena*, des de la seua faceta de Cronista Oficial de la Ciutat, *El festiu, a més de la seua faceta creativa, comporta també moltes vegades la necessitat de celebrar una commemoració o dedicar un record a alguna cosa especialment significativa en la vida o en les creences d'un poble... De la primera notícia documental de 1375 fins avui s'estén una llarga història que té l'any 1945 el seu punt d'inflexió qualitatiu i quantitatiu.*

Llavors adoptem l'any 1945⁵ com un referent per a les nostres festes.

TEMPS DE POSTGUERRA

Després de la interrupció de les festes de 1937 i 1938, el 12 de març de 1939, a punt de concloure la *Guerra Civil*, ja es restableix la romeria religiosa, i a partir d'aquell moment comencen a treballar amb molta il·lusió per convertir la Magdalena en una festa gran.

Es restaura aquell mateix any les gaiates, i el 22 de febrer es reuneixen totes les autoritats en l'ajuntament per tractar a fons tots els detalls de la festa, que es celebrà, com contenen les cròniques, amb milers de persones en la romeria, que va eixir de l'església de Sant Agustí cap a l'ermita. Però cal no oblidar, que tant en la ruta del matí com en la tornà, foren acompanyats per una formació militar. La processó nocturna fou poc més que una desfilada de FE⁶ i de les JONS⁷ davant els seus comandaments.

Tot i això, la colla de *Ca Segarra* muntà al pla de la Magdalena, un *porrat* entre garroferes i donaven fullets amb al·leluies i versets al·lusius a la festa.

Aquestes festes del 39 foren el renaixement de la tradició. La vespra de la romeria, a les dotze, es voltejà la campana *Maria* del campanar⁸ de la vila, era la primera vegada des de l'alçament del juliol de 1936.

Els cinc anys següents, del 40 al 44, es continuà amb el mateix estil, les autoritats volien donar-li gran esplendor amb desfilades militars. L'any 1940 la diana del grup de clarins del Regiment de Cavalleria número 19, deixà bocabadat a tothom.

5.- Cartell de festes de 1945, obra de Ruperto Sanchis Mora

6.- Falange Española.

7.- Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista.

8.- El Fadri.

AMANTS DE LES TRADICIONS

Un grup de *sabuts*, Carlos G. Expresati, Manuel Vellón Bellido, Carlos Múrria Arnau, Antoni Pascual Felip, Eduard Codina Armengot, Lluís Sales Boli, Bernat Artola i Tomàs, ..., en les tertúlies entre el bastidors de la farmàcia, al voltant de la figura de Manuel Segarra Ribés, anomenats la colla de *Ca Segarra*, enamorats de la seua ciutat fou el creador del tradicional *Pregó*.

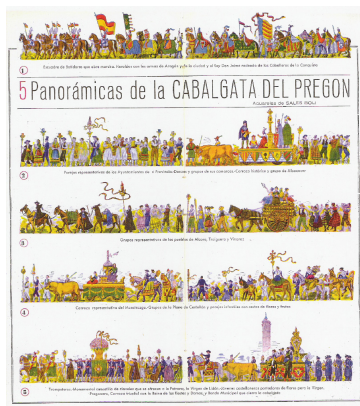
El *Pregó* va nàixer amb la intenció de ser un museu vivent on tinguera cabuda entre altres: la nostra somniada mitologia, la història, els costums i tradicions, el folklore, la festa, els oficis, ... és a dir, una mostra costumista per gaudir del passat i present de Castelló, i aparador dels pobles de les seues comarques.

A més a més, com a anècdota, cal atribuir-los el disseny original del vestit de castellanera, treball intens que necessita d'una minuciosa investigació etnològica, amb uns preciosos dibuixos de Sales Boli.

Així d'inquiets estaven aquells castellanencs que foren cridats per l'alcalde Benjamí Fabregat a relançar les festes de la Magdalena, que fins l'any 1945 no passaven de la Romeria de les Canyes i d'una correguda de bous. Ells foren fonamentals en aquest relançament.

SENTIT DE CANVI

Fins i tot la premsa de l'època, concretament el diari *Mediterráneo*, principal mitjà de comunicació del moment, apostaren per la renovació de la festa, donat que les festes durant anys, no havien estat altra cosa que la romeria i poca cosa més.

Inicien el tradicional concurs de cartells de festes. El *sequier major o pregoner*, canta el primer text del *Pregó*⁹ de Carlos G. Expresati. Es convoca el primer Certamen Literari renovant els antics Jocs Florals. Es recuperen les corregudes per la joia. Els sectors de festes estan treballant de valent.

Tots els col·lectius estaven per la renovació, pel canvi.

9.- Dibuix de Lluís Sales Boli editat en la revista *Mundo Ilustrado* a Madrid l'any 1953.

LES FESTES AL SEGLE XXI

L'any 1961, començaren a anomenar-se les nostres festes com a *Fiestas de la Luz*¹⁰, tot i que aquest eslògan no aparegué fins al cartell de l'any següent.

A les darreries del segle XX les festes de Castelló, afortunadament, varen saber evolucionar, renovant-se contínuament. La gent de la festa fou capaç de viure les tradicions i, alhora, adaptar les festes als nous corrents culturals, a les noves tecnologies.

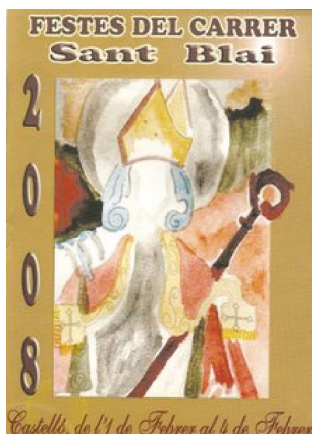
L'any 1994, les Festes de la Magdalena celebraven el 50é aniversari de la seua renovació. L'any anterior, les gaiates i les colles formaren la Federació Gestora de Gaiates i la Federació Colles de Castelló respectivament, formalitzant, més si cal, els diferents estaments de la festa de Castelló.

Cal dir també, que de les dotze gaiates –*Brançal de la Ciutat, Fadrell, Porta del Sol, L'Armelar, Hort dels Corders, Farola-Ravalet, Cor de la Ciutat, Portal de l'Om, L'Espartera, El Toll, Forn del Pla i El Grau*– de 1945, passarem, l'any 1982 a ser quinze –*Censal, Castàlia i Sequiol*–, a l'any 1992 a les dinou –*Rafalafena, Tir de Colom, Crémor i La Cultural*– que tenim en l'actualitat.

I aquest procés ha continuat durant els primer anys d'aquest segle, amb una constant renovació, ja que per mantenir vives les tradicions, cal adaptar-se a les noves tecnologies, a les noves concepcions de veure les festes. Els diferents Congressos Magdaleners i la consolidació de la Fundació Municipal de Festes des de 1988, i amb ella, la Junta de Festes, ho han fet possible.

Sols un detall, l'any 1993, foren divuit colles les que fundaren la Federació Colles de Castelló; avui, a l'estiu de l'any 2008, ja hi som gairebé més de cent cinquanta associacions culturals reconegudes per la Generalitat Valenciana, federades al nostre col·lectiu.

FESTES DE CARRER

Afortunadament, a Castelló no sols es fa festa per Magdalena, tal i com ens diu Lledó Cotanda, l'Associació de Festes de Carrer¹¹ i Barris de Castelló engloba a 22 festes que mouen a més de 2.000 persones.

S'ha pogut trobar documentació de la seua existència des de finals del segle XIX i, encara que la majoria de festejaments es van perdre amb l'arribada de la Guerra Civil, molts d'ells es van recuperar en la dècada dels 60. No obstant això, és durant 1988 i 1991 quan es van recuperar definitivament la majoria de les festes que hui se celebren. Quelcom que diferencia a les Festes de Carrer de la resta, és la implicació dels veïns, ja que, en molts casos, són ells qui es fan responsables del finançament del programa festiu.

El calendari festiu de les festes de carrer, s'obri al setembre i s'allarga fins ben entrat l'estiu.

10.- Cartell anunciador de les festes de 1962.

11.- Portada del programa de Festes del Carrer de Sant Blai, 2008.

FESTES DE LA MAGDALENA, FESTES D'INTERÈS TURÍSTIC NACIONAL

Com diu l'amic José Juan Sidro Tirado, *“Les nostres festes presenten un component diferenciador respecte a les celebracions d'altres pobles i ciutats. Esta ciutat no festeja en les festes de la Magdalena, al seu patró, com sol ser freqüent, sinó que Castelló assumeix el repte de commemorar els seus orígens. I ho fa amb una sèrie d'actes tradicionals (Pregó, Desfilada de penitents, Desfilada de Gaiates), l'epicentre de la qual és la cèlebre ‘romeria de les canyes’. En la romeria els castellonencs ens reafirmem com a poble”*. En cap moment deixem de costat la tradició.

I segueix dient, *“Però al mateix temps, al costat de les manifestacions tradicionals, s'han anat afegint amb el pas dels anys, un variat mosaic d'actes lúdics que aconseguixen enamorar i enganxar a veïns i forasters, afegint-li un nou valor a les nostres festes: el caràcter popular. Al llarg dels 9 dies de festa, és contínua l'afluència massiva de gent al carrer, per participar de l'àmplia oferta que tots els col·lectius ofereixen”*. Amb una clara visió de que la festa, gràcies a la seua gent, ha anat evolucionant.

Les festes de la Magdalena són unes festes vives amb un munt de concerts, espectacles pirotècnics, companyies d'animació per a tothom, agrupacions musicals internacionals, gaiates i colles, envaeixen el carrer i, l'alegria i la llum són els protagonistes. La festa no para. Cada racó de la nostra ciutat té el seu moment.

Sidro continua dient *“Amb gran respecte a les tradicions i amb gran dosi d'innovació, any rere any, es renoven els esforços per a oferir unes festes de tots i per a tots. La nostra ciutat, Castelló, es dirigeix al futur amb il·lusió i esperança. Som un poble treballador, amant de les tradicions i obert a nous reptes, que també sap divertir-se”*. Oberts a les innovacions i als nous reptes, però mai abandonant la tradició.

Començaren amb la denominació de *Fira i Festes de la Magdalena*, l'any 1961 passaren a ser *Fiestas de la Luz, Festes d'Interès Turístic i simplement Festes de la Magdalena*. Actualment s'ha demanat per tots els col·lectius festers que siguin declarades d'interès internacional.

Gaiates

“La Gaiata és un esclat de llum, sense foc ni fum. Era així de senzill, si no volíem que s’encenguere, no hauria foc i, per tant, no hauria fum. Solament llum”, en recordava Tónico Pascual, membre l’any 1945 de la Junta Central de Festejos.

Ben cert que no té foc ni tampoc té fum, si no és que, per algun incident atribuïble a la casualitat, s’encén i es crema. La gaiata fou, altres temps, un esclat de llum. Ara, però, se’ns ha quedat una mica esquifida, com un llumí que s’apaga després d’haver flamejat de debò.

Lluís Sales Boli, segueix recordant-nos Tónico Pascual, fou el primer en realitzar un esborrany de gaiata monumental. *“Era la de la plaça Maria Agustina i Luisito la dissenyà amb peces d’una fàbrica de mobles de València especialitzada en construir agrunsadores”*. Els caragols del balancí donaren lloc als tornejats que encara avui en dia perviuen a les gaiates.

Per trobar una accepció més actual sobre la gaiata, cerque la web de la Gaiata 15 “Sequiol”, *“És la Gaiata, el nostre símbol més diferenciador i representatiu de les nostres festes. Encara que únicament l’esforç i dedicació de les dinou comissions de sector el mantenen viu, moltes, moltíssimes són les veus crítiques que qüestionen la seua idoneïtat, la seua bellesa, la seua qualitat i, inclús m’atreviria a dir, la seua continuïtat. I no d’una forma constructiva, aportant solucions o implicant-se en la seua evolució, no”*.

En l’actualitat, és gràcies a les Comissions dels Sectors¹², és aquesta gent, molts d’ells treballant a l’ombra, els que s’esforcen per mantenir, d’una manera més oficial, que la festa arribe a tots els racons de Castelló.

Afortunadament, aquesta gent del món de les Gaiates, ha sabut renovar-se, ha sabut assimilar les noves tecnologies, innovant per tal de mantenir viva la llum de la gaiata.

12.- Cada gaiata representa cadascun dels dinou Sectors Festers de la ciutat.

Colles

Des d'una antiga tradició molt arrelada a Castelló pel que fa a les colles, -només cal recordar-ne la presència a la “mona de pasqua” i a la romeria de la Magdalena- aquestes agrupacions de familiars i d'amics han esdevingut els protagonistes populars de la festa com a conseqüència natural. Després de molts anys de reivindicació per unes festes populars, el sentiment dels homes i de les dones amb motivació festera es traduí en la consolidació d'unes associacions, colles o penyes, les quals avui són ja una realitat meravellosa i insubstituïble no tan sols en la festa, sinó també en el teixit social de la ciutat. Són vehicles mitjançant els quals s'obrin nous i més amples camins en el marc de la participació ciutadana.

A Castelló des de la fundació de la Federació Colles de Castelló, les colles han sabut guanyar-se el respecte i el reconeixement de la població. D'una banda, aquests col·lectius propicien la

descentralització i l'engrandiment de la festa, i d'una altra, han demostrat una gran capacitat d'organització envers la festa. Per tot això, és important la seua presència; la manifesta voluntat de col·laboració i la seua aportació són un enriquiment al patrimoni cultural del nostre poble.

Com ens diu Albert Sánchez-Pantoja, *“si les principals virtuts festeres són la participació popular, iniciativa, espontaneïtat i imaginació, les colles són indubtablement l'instrument idoni per a fer festa i per participar-ne col·lectivament... vull manifestar el meu convenciment de com resulta d'insubstituïble i necessària la feina feta per les colles, fins a l'extrem que si no existiren aquestes associacions caldria inventar-les ràpidament. Per sort, sí que existeixen, són moltes, amb idees i ganes per a continuar treballant i els castellonencs som ben afortunats de poder comptar amb aquesta vital manifestació de la voluntat d'iniciativa i participació de la nostra societat civil”*.

Junta de Festes

Primer *Junta Central de Festejos*, després Junta Central de Festes i per fi, Junta de Festes.

Fa ja divuit anys, l'estiu de 1988, l'Ajuntament de Castelló va acordar la creació de la Fundació Municipal de Festes, la funció de la qual és l'organització i tutela de totes les festes que es celebren en el terme municipal de Castelló al llarg de tot l'any. La Fundació, presidida per l'alcalde de la ciutat, està composta de tres òrgans:

L'Assemblea.- Composta per representants de tots els ens festius, associacions de veïns, associacions culturals i empreses col·laboradores, es reuneix cada dos anys. Els seus components són nomenats per l'alcalde en cada convocatòria i entre les seues principals funcions figura l'elecció de la Junta de Festes i la reforma dels estatuts de la Fundació.

El Patronat.- Està compost per l'alcalde i per un representant de cada grup polític representat en l'Ajuntament i per tants membres de la Junta de Festes com a grups polítics hi haja. Les seues principals funcions són l'aprovació dels pressupostos anuals i l'aprovació del programa oficial proposat per la Junta de Festes.

La Junta de festes.- Composta per un màxim de 25 persones, durant dos anys és la responsable de la gestió diària de les festes. L'Assemblea elegix a 17 persones. Entre elles elegixen un president i aquest pot nomenar fins a 8 membres per lliure designació. Entre les seues funcions està l'organització dels actes festius en Nadal, la setmana de la Magdalena, les festes de Maig i les de Sant Cristòfol. Tutela i recolza la celebració de Sant Pere en el Grau i totes les festes realitzades en els distints carrers i barris. Tots els seus components són voluntaris i la seua labor desinteressada.

En la pràctica, aquest sistema de gestió atorga als col·lectius involucrats en les festa (gaiata, collés, grups de balls tradicionals, comissions organitzadores de festes de barris, etc) una àmplia autonomia. Des de la implantació d'aquest model, les festes han crescut en participació i popularitat.

INFLUÈNCIA DE LA CIÈNCIA I TECNOLOGIA

Al llarg de tota la meua exposició, hem pogut apreciar, que a les festes de la Magdalena, des de tots els seus racons, la gent del món de la festa, ha sabut adaptar-se a les noves tecnologies, a la ciència, ha sabut innovar dins del propi context social.

Sols vull enumerar uns exemples força significatius:

- La gaiata, gràcies a la tecnologia, ha evolucionat en grandària i dimensió. La llum ara és elèctrica, i si per engegar-les abans feien falta pals de llum, ara ens mostra la seua llum amb generadors.
- Els llibrets dels anys 70, eren simplement el complement per a lluir a les madrines i dames del sector, amb poc més d'una dotzena de pàgines, ara, gràcies a la tecnologia bressolada per la societat, hi ha llibrets de festes que gairebé passen de les dues-centes pàgines, on a més de parlar dels festers, fan una interessant miscel·lània cultural.
- Als pregons ja no s'utilitza el dibuix; la tecnologia, la ciència informàtica ens aporta un fum de possibilitats per organitzar l'esdeveniment. A més a més, ja s'han quedat obsolets els transmissors, tothom està connectat per auriculars centralitzats.
- Les colles han canviat els carros tirats per cavalls i han canviat la tracció per vehicles a motor, tot i no ser de darrera tecnologia, aquests vehicles s'engalanen per seguir la tradició. Però per construir-los, utilitzen la millor tecnologia.

Crec que queda ben palès, que la ciència i la tecnologia, van en el mateix paquet que la festa i la cultura, gràcies al context social que les bressola.

CONCLUSIÓ

La festa, fins a l'actualitat, ha sabut adaptar-se, ha sabut innovar i utilitzar les noves tecnologies, gairebé podríem parlar de la ciència de la festa, doncs tinc una cosa molt clara: molts de nosaltres, que estem ferits per aquest món, que fem festa i cultura, a més de ser manifesters, som científics de la festa, ja que fem ús de la tecnologia punta per a mantenir-la ben viva.

No se, realment, que podria fer, si no tinguera al meu abast el meu ordinador personal i un bon escàner. Aviat es constituirà el Centre d'Estudis i Investigació de la Festa dins de la Junta de Festes, llavors, quina millor aposta?

GLOSSARI

- Accepció. - Sentit en què hom pren un mot.
- Colla. - Conjunt de persones aplegades deliberadament i lliurement. Aquest conjunt pot ésser de dues menes, segons que la seva finalitat estigui en ell mateix (colla d'amics) o caigui fora del grup (colla de lladres). Socialment la colla es presenta com una petita societat en la qual es produeix la interacció social, i és un medi òptim per a la integració de l'individu en la societat.
- Congrés. - Reunió d'estudiosos polítics, tècnics, professionals, etc, per a la discussió, el confrontament o la simple exposició de diversos temes i diverses qüestions de llur especialitat.
- Escaiença. - Ocasíó en què s'escau alguna cosa.
- Esdeveniment. - Fet extraordinari o important en la vida d'una persona, d'una col·lectivitat social, de la humanitat.
- Gaiata. - Cadafal mòbil sobre el qual hi ha un muntatge de làmpades, de decoracions o de figures, amb profusa il·luminació interior i exterior. Forma part de la processó que hom celebra el primer dia de les festes de la Magdalena de Castelló de la Plana i que després hom instal·la en diverses places o en diversos carrers. Les gaiates són una derivació artificial de les gaiates llargues amb un fanal penjat que, segons la tradició, duien els primers habitants de Castelló en traslladar-se de la muntanya al pla. Actualment són complicades instal·lacions elèctriques.
- Manifestar. - Personatge que mira arbitràriament pels afers d'un col·lectiu, li agrada controlar-ho tot.
- Porrat. - Berena festiva. Fira o petit mercat de fruita seca o torrada i altres llepolies que hom instal·la a la vora d'un santuari el dia i la vuitada de la seva festa, a diversos pobles i viles del País Valencià.
- Pregó. - Discurs literari que hom pronuncia en públic amb ocasió d'una festivitat o celebració.
- Pregoner. - Personalitat encarregada de fer el pregó de festes.
- Sequier. - Encarregat de distribuir l'aigua de la sèquia pública.
- Solemnitat. - Festa solemne, festivitat que hom celebra cada any d'una manera solemne.
- Tradicció. - Transmissió, normalment oral, de pares a fills, de fets històrics, de coneixements, de creences, de pràctiques, de costums, etc.

BIBLIOGRAFIA

Cotanda, Lledó. *Festes de carrer de Castelló*. Revista “Plaça Major”, núm. 36. Federació Colles de Castelló. Castelló, 2008.

Marçà, Vicent. *Un lloro en les gaiates*. Brosquil edicions. València, 2002.

Merchán Segura, Paco. *La llum*. Llibret de festes de la Magdalena. Gaiata 19 “La Cultural”. Castelló, 2000.

Monferrer i Monfort, Àlvar. *La llum de la gaiata i altres llums mediterrànies*. Llibret de festes de la Magdalena. Gaiata 19 “La Cultural”. Castelló, 2000.

Monferrer, Àlvar. *La Magdalena. Del mito a la actualidad*. Colección Tierra Viva. Carena Editors. València, 2004.

Pastor Verchili, Chelo. *Un esclat de llum, sense foc ni fum*. Llibret de festes de la Magdalena. Gaiata 19 “La Cultural”. Castelló, 2000.

Sánchez Adell, José i Monferrer Monfort Àlvaro. *Magdalena. Historia y leyenda de un pueblo*. Federico Domenech, S.A. València, 2002.

VV AA *1981-2000, vint anys de dolçaina i tabal a Castelló*. Federació Colles de Castelló (FCC). Castelló, 2002.

VV AA *Al voltant del nom de les colles*. FCC. Castelló, 1995.

VV AA *Al voltant del nom de les colles*. FCC. Castelló, 2004.

VV AA *Crònica de la Magdalena. Historia de las fiestas de Castellón, 1945-1994*. Periòdic Mediterráneo. PECSA. Castelló 1994.

VV AA *Festa. Historia de las fiestas de Castelló*. Periòdic Levante de Castellón. Editorial Prensa Valenciana, S.A. Castelló 1994.

VV AA *La festa. Celebracions populars a Catalunya*. Quaderns de Cultura Popular. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana. Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Barcelona, 2000.

PÀGINES WEB CONSULTADES

<http://sequiol.gescosoft.com/m200807v.htm>

<http://www.enciclopedia.cat/>

<http://www.federaciodecolles.com>

<http://www.festes.org/articles.php?id=19>

<http://www.juntadefestes.com>